

EDITORIAL

Inutil ngan kontra-katawhan hi Duterte ha butnga han krisis ha pampubliko nga kalibsugan

GINKUNDENAR HAN PUBLIKO an rehimen Duterte tungod ha malangan ngan kulang ha pagin desisibo nga pagbaton hini ha pagsamwak han *coronavirus disease-2019* (COVID-19) ha Pilipinas tikang pa hadton Enero. Kun waray pa igduso han katawhan, waray hiya hihimuon agud pugngan an pagsamwak han sakit.

Han magdamo na an mga kaso han COVID-19, kriminal gihapon an pagin pabaya, malangan, ngan kulang ha pangandam han rehimen Duterte. Inutil ngan kontra-katawhan an mga "solusyon" nga gin-iimplementar hini. Tungod ha gindeklara nga usa kabulan nga "community quarantine" ha Metro Manila, milyun-milyon nga kablas, trabahador, propesyunal ngan gudti nga negosyante an asegurado mawawarayan han panginabuhì. Mga sundalo ngan pulis an gintudlok nga magmonitor ha mga mayda sakit imbes nga mga trabahador ha panlawas nga asegurado mas mayda kapas ngan kahibaruan. Ginpapaungbaw han rehimen an kahadlok ngan kagupungan imbes nga

maghimo hin haum nga solusyon.

Antes pa an COVID-19, pakyas na an rehimen Duterte nga maghatag han sadang nga serbisyo pankalibsugan. Kada tuig gin-iibanan an badyet hini nga pondo unta para ha mga eksperto ngan higamit nga makakamonitor han mga mga epidemya. Kulang an badyet para ha mga pampubliko nga ospital ngan ginpapasa an garastuson ha mga pasyente. Labina ha mga tay-aw nga baryo, kulang an higamit, pasilidad ngan tawuhan agud matambal an mga simple nga sakit. Dunot liwat an serbisyo nga tubig ngan pabalay nga kun maupay an kalidad makakabulig unta nga malikyan an pagsamwak han mga sakit.

Angay la nga kundenaron han katawhan an rehimen Duterte para ha pagpagrabe han krisis ha pampubliko nga kalibsugan. Batakan nga katungod nira an nakakab-ot, de kalidad ngan kumprehensibo nga serbisyo pankalibsugan nga nagseserbe ha ira interes, nga kinahanglan nira ig-insister ngan pakigbisugan. ■

Pula nga kumander, madarahug nga ginpatay han PNP

MADARAHUG NGA GINPATAY han kapulisan han rehimen Duterte hi Salvador "Ka Bulig" Nordan, hadto anay kumander ilarum han Bagong Hukbong Bayan ha Northern Samar, samtang namamahuway ha iya urukyan hadton Marso 6.

Ginkundenar ni Ka Karlos Manuel, tagapagyakan han BHB-Eastern Visayas (Efren Martires Command o EMC), an pagtarget ngan pagpatay han kapulisan kan Nordan nga adto nga panahon waray ha kundisyon para ha agway. Sigon kan Manuel, ha tinikangan pa la waray gud plano an kapulisan nga dakpon hin buhi an bantugan nga kumander. Higwaos na han rehimen Duterte an mga ekstrahudisyal nga pagpatay ha mga kaapi han BHB o ha mga sibilyan nga ginre-Red tag hini, sering ni Manuel.

Kilalado hi Ka Bulig tungod ha iya kusog ngan kaisog ha atubangan han kaaway. Ginsaludaran hiya han EMC para ha iya damo nga kontribusyon ha rebolusyunaryo nga kagiusan ha Northern Samar.

Ginpasidunggan han EMC an rebolusyunaryo nga pamilya ni Nordan nga naghalad han kinabuhì ha ngaran han gerra han katawhan. An iya anak nga hi Taburnoc Nordan namartir ha reyd han BHB ha estasyon han pulis ha Victoria, Northern Samar hadton Marso 28, 2019, samtang ginpatay han kaaway an iya asawa nga hi Bernadette Lutao hadton Pebrero 14, 2017 ha Bobon.

"Diri mahingangalimtan an sakripisyo ni Ka Bulig. Nagpapadayon an rebolusyunaryo nga armado nga pakigbisog... Ha tidaraon, pababagsakon han natikapintas nga opensiba han BHB ngan han mga protesta han katawhan hi Duterte," pagtapos ni Manuel. ■

Pag-atubang ha COVID-19

HA PAGESAMWAK HINI ha Pilipinas, naglalarang nga magin grabe nga peligro ha mga Pilipino an sakit nga *coronavirus disease-2019* (COVID-19). Agud epektibo ini nga maatuhan, kinahanglan adman kun tiunan-o ini nakakatapon ngan an mga pamaagi han pagkontrol dinhi.

Kinaiya han COVID-19

Gin-nganaran an sakit nga COVID-19 tikang ha *coronavirus*, usa nga bayrus o kagaw nga amo an nagdu-durot han sakit, ngan ha tuig 2019, kun kan-o ini una nga nadiskubre. Tikang ha syudad han Wuhan, China, sinamwak ini ha mga karaknit nga nasud ha Asia ngan ha iba pa nga parte han kalibutan. Mga *coronavirus* liwat an nagdurot han mga sakit nga *severe acute respiratory syndrome* (SARS) hadton 2003, ngan *Middle East respiratory syndrome* (MERS) hadton 2012.

An bayrus han COVID-19 sugad han kanan trangkaso o sip-on nga nasamwak pinaagi han mga *droplet* o tabsik han laway o sip-on nga ginpapas-pasa han mga tawo. Pinakamadagmit nga matapanan an mga tawo nga may ada maluya nga resistensya sugad han kalagsan, ngan hiton nga gidaan na nga mayda sakit sugad han diabetes, hitaas nga presyon, ngan sakit ha kasingkasing.

Kalakip ha mga sintomas han COVID-19 an ubo, hiranat, pagpuok han dughan ngan kakurian han pagginhawa. Kun magrabe, poyde nga magkamayda han pulmonya o impeksyon ha бага. Sugadpaman, mayda pira nga kaso kun diin waray magpakita han sintomas an pasyente. Nahibabaruan la nga mayda COVID-19 an pasyente pinaagi han *test kit* tikang ha Department of Health. Ha yana, waray pa medisina o bakuna para dinhi sanglit an mga sintomas la hini an ginta-tambal.

Pagkontra ha COVID-19

Pinaka maupay nga igpabilin an kalimpyuhan han lawas ngan han palibot. Permi maghugas han kamot ha tukma nga pamaagi – gumamit han sabon ngan malimpyo nga tubig, ngan

inusnos an kamot ngan kulo sakob han 20 segundos. Kun maubo o mahatsing, tahuban an baba ngan irong gamit an braso agud diri tumabsik an laway o sip-on ha iba. Pakusgon liwat an resistensya pinaagi han pagkaon han masusustansya nga utanon, prutas nga riko ha Vitamin C, isda ngan duma.

Kun makaabat na han mga sintomas, likyan an kabaraka ngan kumadto ha pinaka hirani nga trabahador ha panlawas. Poyde gamiton an mga tradisyunal nga panambal kontra ha trangkaso, ubo ngan hiranat sugad han pagpakaladkad han lagundi, lakdan, o boronganon, sugad liwat an akupangtura ngan pagpahilot.

Kinahanglan liwat magkaurusa an katawhan kontra ha COVID-19. Importante nga makaglansar han kampanya ha impormasyon ha ranggo han masa ngan pagiuson hira pinaagi han mga lokal nga komite ha kalibsubugan agud seguruhon an kalimpyuhan ha komunidad, mamonitor an mga may ada sakit ngan malikyan an dugang nga pagsamwak hini. Importante liwat nga ig-insister nira an sadang nga bulig tikang ha gubyrno ha karukayaknon han serbisyo pankalibsubugan, panginabuhi ngan iba pa nga katungod ha butnga hini nga krisis. **L**

Duterte, pakyas nga puypuyon an rebolusyunaryo nga kagiusan – JMS

HA UTRO NGA pagmando ni Rodrigo Duterte nga tapuson an gerra han katawhan antes mahuman an iya termino ha 2022, бага hin ginkawat liwat niya nga waray pa gihapon mapuypoy han iya rehimen an rebolusyunaryo nga kagiusan. Ini an nagin pahayag ni Propesor Jose Maria Sison hadton Marso 11 kahuman manawagan hi Duterte ha iya mga armado nga pwersa nga kinahanglan matapos na an rebolusyunaryo nga kagiusan.

Sigon kan Prop. Sison, diri matatapos an rebolusyon ha Pilipinas samtang nagpapabilin an imperyalismo, pyudalismo ngan burukrata kapitalismo nga nagpapakuri ha katawhan. Kada tuig na la kuno ginmamando ni Duterte ha iya mga tawuhan nga tapuson an rebolusyunaryo nga kagiusan kundi pauru-utro la gihapon ini nga mapapakyas.

Dugang ni Sison, nagseserbe ini nga kamanduan ni Duterte komo pahibaro nga nadiri hiya nga ipadayon an erestorya pankamuryawan ha National Democratic Front of the Philippines. Tungod ha iya kamadarahug, maupay gud nga tagarekluta para ha armado nga rebolusyon hi Duterte, pagtapos niya. **L**

25,000

kababayin-an nga Pilipino nga pumartisipar ha Internasyunal nga Adlaw han Kababayin-an hadton Marso 8

US\$1.3B

“estrategiko nga ayuda” nga nakarawat han PH tikang ha US (2000-2020)